

עלון שבועי נחלת שדה

חידושי תורה בדרך הדרוש
והאגדה על פרשת השבוע

מאת מחבר סדרת הספרים "נחלת שדה" על התורה והמועדים

423 פ"ק פ"ק נח תשפ"א נ"י י"א י"א י"א י"א

לתגובות/הערות/דרשות והרצאות ניתן לפנות לטלפון – 050-4145482,

ניתן לקבל את העלון במייל etayba1@gmail.com

הנושא: סגולת שבת קודש

מנוחה, ששמר השבת בשבילנו, כי הוא כללות של כל ישראל, כמו שכתוב 'בדורותיו' היינו עם הדורות, וכן כל צדיק וצדיק עובד לה' על כל הנכללין בו".

נח כפי המתבאר שמר שבת ובזכות שמירתה ניצל, וזאת משום כי תיבת נח היה בה קדושת שבת וכמו שכתב בספה"ק שפת אמת (בפרשתנו תרל"ג): "ושבת קודש כמו תיבת נח, שבימות החול טרוד כל אחד בעסקי עולם הזה, ובשבת קודש יש מקום לבני ישראל לברוח ולהניח כל זה, להסתופף תחת צל כנפי השכינה, והיא פריסת סוכת שלום, כמו שהיה נסתר נח בתיבה, והוא הביטול לשורש החיות, שכל העולם חרב, והיה צריך לקבל חיות חדש משורש החיים, וכן בכל שבת קודש".

והנה כתב בספה"ק ערבי נחל (ריש פרשת שמיני) בשם ספר חסד לאברהם (להגה"ק ר"א אזולאי זצ"ל) שיש מסורת קבלה מחז"ל שנבראו חמשים היכלות של טהרה וכנגדן נבראו חמישים היכלי טומאה, וידוע שאין האדם נידון בב"ד של מעלה אלא מבין עשרים ולמעלה, ומי שנכנס ביום הראשון של שנת כ"א אם יבחר בטוב וימאס ברע וישתדל לעסוק בתורה ומצוות, אזי בלילה ראשונה כשישן על מיטתו, מיכאל שר הגדול שולח מלאך אחד להוליך נפשו ולהכניסה בפתח היכל הראשון, ועד"ז בכל לילה ולילה מכניסין אותה יותר בפנים כפי שיעור תורתו ומעשיו, ואם זכה להיכל חמישים נעשה בן חורין מס"מ, אבל כל זמן שלא זכה להיכל החמישים, אפילו הוא בהיכל המ"ט יש כח לאדם בבחירתו שיתגבר היצר עליו להוציאו ממ"ט היכלות טהרה ולהכניסו בהיכלות הטומאה, וכן להיפוך מי שביום הראשון של שנת כ"א התחיל למאוס בטוב, כל זמן שלא נכנס לשער החמישים יש לו כח בבחירתו להיות תוהא על הראשונות ולצאת מהיכלות הטומאה ולהיכנס להיכלות הקדושה, וזה סוד שאמרו חז"ל 'יש קונה עולמו בשעה אחת'. ואמנם היותר אף רשע בישראל אי אפשר להיכנס בהיכל החמישים עד שירשיע ארבע מאות יום רצופין ע"כ דברי החסד לאברהם.

והוסיף הערבי נחל: אמנם דע, שעבודה זרה ודכוותיהו הוא כולל כל החמישים שערי טומאה, ולכן מומר לעכ"ם ולחלל שבת הוי מומר לכל התורה, כי כמו שבארבע מאות יום כשהרשע נכנס בכל חמישים שערי טומאה, כך ע"י אלו נכנס מיד לכולם, וכן שמירת שבת הוא כלל התורה, וע"י שמירת שבת כהלכתו יוכל ליכנס בכל חמישים שערי קדושה בפעם אחת, כמו אם יצדיק מעשיו ארבע מאות יום רצופים.

ומזה הטעם מבואר בכל ספרי מוסר שהבעל תשובה אי אפשר לו לתקן מעשיו אלא ע"י שמירת שבת, והיינו לפי

"עשה לך תבת עצי גפר קנים תעשה את התבה וכפרת אתה מביית ומחוץ בכפר" (ו', י"ד).

וכתב רש"י: הרבה ריח והצלה לפניו ולמה הטריחו בבנין זה? כדי שיראוהו אנשי דור המבול עוסק בה ק"כ שנה ושואלין אותו מה זאת לך, והוא אומר להם, עתיד הקב"ה להביא מבול לעולם אולי ישובו.

וצריך להבין מדוע דוקא על ידי בניית התיבה רצה לעורר את אנשי דור המבול לחזרה בתשובה ולשינוי מעשיהם?

דָרְשׁוּ בְּזֵהָרָה הַקְדוּשׁ אֶת הַשֵּׁם "נח", על המצוה של שמירת שבת קודש שהאדם נח בו מכל מלאכתו, כמבואר ברעיא מהימנא (פרשת פנחס רנ"ו): "נח לקבל יום השבת". פירוש, נח הוא כנגד יום השבת, וכן הוא בתיקוני הזוהר (תיקון כ"א דף נד:): "נח דא שבת". ועוד שם (תיקון ע' דף קלח:): "עד דאתא נח דאיהו שבת".

אומר על כך השפת אמת (פרשתנו תרל"ח): 'איתא בזוהר הקדוש כי נח הוא בחינת השבת, כי בו שבת, שהוא שורש הבריאה שמתייחדין בשבת קודש להתדבק בשורש האחדות, רמז לדבר שדרשו חז"ל (סנהדרין נח): בן נח ששבת חייב מיתה דכתיב (נח ה', ב') 'וַיּוֹם וְלִילָה לֹא יִשְׁבְּתוּ', מכלל שהצלת נח בתיבה היתה בחינת שבת כמובן'.

ומבואר, כי נח ניצל בתיבה בזכות ששמר שבת.

ובמקום אחר (שם תרנ"ג) ביאר השפת אמת על פי זה את המשנה (אבות פ"ה מ"א): "בעשרה מאמרות נברא העולם, ומה תלמוד לומר, והלא במאמר אחד יכול להיבראות, אלא להיפרע מן הרשעים שמאבדין את העולם שנברא בעשרה מאמרות, וליתן שכר טוב לצדיקים שמקיימין את העולם שנברא בעשרה מאמרות".

מבאר ה"שפת אמת" כי מה שאמרו: "והלא במאמר אחד יכול להיבראות", הכוונה בזה על שבת קודש שהיא בבחינת "אחד", כמאמר הזוהר הקדוש (פרשת תרומה דף קלה:): "רזא דשבת איהי שבת דאתאחדת ברזא דאחד". לפי זה הוא מבאר כי בדור המבול גרמו הרשעים לאבד את העולם על ידי שפגמו בעשרה מאמרות, אבל נח בזכות ששמר שבת קיים את העולם "במאמר אחד" שהוא השבת.

וכן מבואר בספר "בארות המים" בשם הרה"ק רבי צבי הירש מרימנוב ז"ע: "אלה תולדות נח נח איש צדיק תמים וגו'. פתח הרב הקדוש ואמר: רש"י הקדוש כתב בזה, תולדותיהן של צדיקים מעשים טובים, אם כן הפירוש הוא, 'אלה תולדות נח', היינו זה הוא המעשים טובים של נח – נח לשון

שצריך לצאת מהיכלות הטומאה כפי השיעור שהיה בהם ולחזור וליכנס בהיכלות הקדושה, ושיעור מהלך שערי טומאה ארבע מאות יום, וכן מהלך שערי קדושה, וכמעט מהנמנע שיצדיק אדם מעשיו ארבע מאות יום או שלש מאות יום וכדומה בלי שיפגום בהם רגע, כי יצר לב האדם רע מנעוריו, וכמה דברים שאין אדם ניצול מהם בכל יום, משא"כ ע"י שמירת שבת יוצא מכל הטומאה בפעם אחת ונכנס לקדושה. עכ"ל.

ויש להביא רמז לדברי קדשו של הערבי נחל, על פי מה שכתב בספר יצירה (פרק ד'), שהקב"ה ברא את שבעת ימי השבוע בשבע אותיות בג"ד כפ"ת, נמצא לפי זה כי יום השבת שהוא יום השביעי נברא באות ת'. הרי לנו כי יום שבת הוא כנגד האות ת' שהוא עולה גמטריא ארבע מאות, לרמז כי שבת קודש יש בכוחה קיום מצוות של ארבע מאות יום רצוף, וביום אחד של שבת קודש.

על פי דברי קדשו של הערב נחל יש לומר, כי בתבנית נח היה קדושת שבת, לכן נח נצטווה לעורר את אנשי דור המבול לתשובה ולשינוי מעשים, על אף שהרבו לחטוא וירדו לשער החמישים של טומאה, ושמה יטענו כי אין בכוחם לצאת משער החמישים של טומאה, לכן בא נח עם התיבה שסגולתה כשבת קודש, וכשם שבכח יום השבת להוציא אף משער החמישים של טומאה, אף תיבת נח בכוחה להוציא משער החמישים של טומאה, ועל ידי כניסתם אל התיבה יזכו לשנות מעשיהם לטובה.

בזה נבין מה שכתב בספ"ק אמרי קודש (להרה"ק רבי אורי מסטרעליסק ז"ל אות ע"ז): "נח היה רגיל לטבול עצמו במקוה מים ארבעים סאה, נח איש צדיק תמים היה בדורותיו, פי' אפילו על הרהור טבל עצמו".

והמגיה שם מבאר כוונת דברי קדשו, שסופי תיבות: "צדיק תמים היה בדורותיו": הוא "מקוה". והנה היה לו לומר צדיק תמים היה בדורו, מה בדורותיו יתיר "תיו" גמטריא 416 הרהור. ור"ל אפי' על הרהור טבל במקוה.

ולכאורה היכן טבל נח בתיבה?

ונראה לומר שכתב האבן עזרא (ו', טו), וז"ל: וכן חיות המים שגם הדג יקרא בשר, והעד שאמר משה (במדבר י"א, כ"א) "ואתה אמרת בשר אתן להם, הצאן ובקר וגו', אם את כל דגי הים", ע"כ. מבואר מדבריו שנח נצטווה להכניס גם את חיות המים, שאף הם נכללים בכלל "מכל בשר", והשאר נמחו במי המבול.

וכן כתב בחידושי המהר"ל דיסקין עה"ת, שרק הדגים ניצלו מהמבול אבל כל חיות הים שיש כנגדם ביבשה מתו. ומפרש "מכל אשר בחרבה מתו", היינו שגם אותם שבים שיש כנגדם ביבשה היו בכלל הגזירה ומתו, וכיון שיש ממינם ביבשה, נחשבים בכלל "כל אשר בחרבה", ורק הדגים שאין כנגדם ביבשה ניצלו.

וביאר הטעם בזה, ע"פ מה שכתבו התוספות (ב"ק נה. ד"ה המרביע) שאי אפשר להרביע דגים, אבל חיות שבים אפשר, וכיון שכל עונש הבהמות היה משום שהרביעו אותם, על כן דווקא הדגים בלבד שאי אפשר להרביעם ניצלו.

נמצא כי נח הכניס לתיבה מחיות הים, ובפשטות ייחד להם מקום עם מים כדי שיהיו שם. וא"כ י"ל שהיה נח טובל בתוך המים שבהם היו חיות הים.

ולפי דרכינו יש לומר מכיון של"תיבה" היה בה קדושת שבת קודש, היה מן ההכרח להרבות בטבילה במקוה. שכשם שלקדושת שבת אי אפשר להגיע ללא טבילה בערב שבת, אף לקדושתה של התיבה לא ניתן להשיג ללא טבילה במקוה.

וכמו שכתב הזוה"ק (פרשת ויקהל דף ר"ז): כד עיל שבתא אצטריכו אינון עמא קדישא לאסחאה גרמייהו משמושא דחול, מאי טעמא בגין דבחול רוחא אחרא אזלא ושטיא ושרא על עמא, וכד בעי בר נש לנפקא מן ההוא רוחא, ולאעלא ברוחא אחרא קדישא עילא, בעי לאסחאה גרמיה למשריה עלה ההוא רוחא עילאה קדישא.

וכן מובא בשער הכוונות: ואחר קריאת הפרשה היה טובל הטבילה של ערב שבת הנזכר בספר הזהר פר' תרומה ד' קל"ו ע"ב דרב המנונא סבא ע"ה הוה סליק מנהרא בכל ערב שבת כו'. והיה אומר מורי ז"ל כי כיון שכבר קרא הפרשה כבר יש באדם כח לקבל תוספת קדושת השבת, ולכן לא היה טובל קודם שיקרא הפרשה זולתי דרך מקרה. ואף גם מקרה זה לא היה טובל רק אחר שהתחיל שעה חמישית מיום ו' כמו שביארנו לעיל על ה' יתירה ד"יום הששי". והיה אומר מורי ז"ל כי תוספת שבת היה ניכר ומתגלה במצח האדם תיכף אחר הטבילה הנזכר, אבל עיקר הגילוי לא היה רק אחר חצי היום. ודוקא אם טבל כבר והסיר ממנו קליפין דחול ע"י כוונתו (כנודע שקליפין דחול הם בגדי חול של נפש האדם). ואפשר שכל מה שיהיה קרוב לליל שבת יתגלה יותר תוספת שבת.

וכן כתב בספר פלא יועץ (ערך טהרה): ואם לעולם הטהרה במקוה היא טובה, על אחת כמה וכמה בערבי שבתות וערבי ימים טובים וערב ראש חודש, שצריך לעשות הכנה, ולהיות כלי מוכן לקבל הארה ותוספת קדושה היורדת למטה בימים אלו, ומזיו שפעתם ימשך קדושה על נפשו רוחו ונשמתו וישאר הארתם לכל הימים.

ובספר זכרו תורת משה לבעל החיי אדם (סימן א' סעיף ב') כתב, שיכול אדם להתבונן ולנסות, כי כאשר יכוין בדעתו ויהיה יראת ה' בלבו, ויהיו מעשיו רצויים, אז בודאי לאחר שיטבול בערב שבת לקבל קדושת שבת, יבין בעתו שניתווסף לו נשמה יתירה, וזה בדוק ומנוסה מכמה אנשים כמה פעמים בלא שום ספק, אבל כשאין נשמתו טהורה, אז לא ירגיש בקדושת השבת.

וכתב בספר ראשית חכמה (שער הקדושה פרק ז'): והעיקר שצריך האדם לעשות ביום ששי והעיקר בגופו לקנות קדושת שבת ונשמה יתירה היא טבילה בארבעים סאה כדי לפשוט לבוש רוח חול וללבוש רוח קדושת שבת שהוא רוחא דנשיב מעתיקא שצריך טבילה, וכולי האי ואולי שישרה עליו אותו הרוח הקדוש. עכ"ל.

כתב בספר יסוד ושורש העבודה (שער ח' פרק א') שצריך לטבול את עצמו בערב שבת קודש שלא יכנס בקודש וטומאתו עליו טומאת הגוף ח", ואפילו אדם שעומד בחזקת טהרה מצוה גדולה לטבול בערב שבת קודש כי הטבילה בערב שבת קודש מועיל לקבל מנשמה יתירה בשבת, ובלתי טהרת המקוה בודאי לא ישיגנה.

ולכן השואל הקשה להגאון רבי יוסף חיים זוננפלד זצוק"ל בשו"ת שלמת חיים (או"ח סימן רס"ז) שלפי דברי היסוד ושורש העבודה, דמי שלא טבל בערב שבת אינו זוכה לנשמה יתירה, הנה בבשמים בהבדלה כתבו הטעם משום דאז נסתלק הנשמה יתירה, ולא מצינו דמי שלא טבל לא יברך על הבשמים בהבדלה. והשיב לו הגר"ח כנראה שאינו זוכה לזה בער"ש, אבל בשבת עצמו עם כללות ישראל שנכללו גם על הקטנים, חלה הנשמה יתירה על כולם, ועל"פ מי שאפשר לו לטבול זוכה בזה ביותר. ועוד שיש בזה לא פלוג, ואפילו אדם שחילל את כל השבת, חייב להבדיל עם בשמים.

למרות האמור, עדיין יש להבחין, שטבילה במקוה בערב שבת אינו חיוב, כי לא הוזכר בגמרא ובפוסקים. ואדרבא מפורש בגמ' (שבת דף כה:): כן היה מנהגו של רבי יהודה בר אלעאי ערב שבת מביאים לו עריבה מלאה חמין ורוחץ פניו ידיו ורגליו ומתעטף ויושב בסדינין המצוייצין ודומה למלאך ד' צבקות. ולא הוזכר שטבל במקוה. וכן הזוהר הנ"ל יתכן שהכונה לרחיצה ולא לטבילה. ורק ביו"ט מצינו בגמ' בר"ה (דף ע"ט): שחייב אדם לטהר עצמו ברגל, אך לא בשבת.